

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган „Взаїмної помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Редагує: Комітет.

Відвічальний редактор:
НЕСТОР ПШЕПЮРСЬКИЙ.

Річник I.

Ч. 20. Львів, 15. серпня 1913.

Адреса Редакції і Адміністрації:
Львів, ул. Скарбківська ч. 33. II. пов.

З М І С Т:

По році змагань і праці.
Наслідки без'оглядного режиму.
Програма і інструкція для організаційної діяльності окр. Відділів Т-ва „В. П. У.“ (Дальше).
Дописи з краю.
Звіти з окружних конференцій.
З російської України.
Всячина.
Нові книжки і видання.
Оповідки.
Некрольог.
Жертви.
Оголошення.

Львів 1913.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. (Дім „Просьвіти“).

Приймаєть ся передплату на
„ПИСЬМО З ПРОСЬВІТИ“
на рік 1913.

Орган тов-а „Просьвіта“ є необхідним провідником в просьвітно-організаційних справах. „ПИСЬМО З ПРОСЬВІТИ“ виходить раз на місяць в обемі 32 стор. друку, коштує річно 3 К і містить: 1) статі в справах організації просьвітної роботи; 2) статі на ріжнородні теми відносно народної осьвіти і вихованя; 3) огляди просьвітно-організаційного руху на всіх українських землях; 4) огляди просьвітно-організаційного руху серед чужих народів; 5) огляд діяльности Головного Віділу тов-а „Просьвіта“, його філій і читалень; 6) огляд популярних видавництв; 7) інформаційний відділ в справах просьвітно організаційних. „ПИСЬМО З ПРОСЬВІТИ“ є конечним в руках кожного громадянського діяча і робітника на народній ниві; орган тов-а „Просьвіта“ мусить находити ся в кожній філії і читальні „Просьвіти“, його повинні передплачувати усі інші народні організації.

Хто вибирає ся за границю до

ПРУС

: : : : або до иньших країв европей- : : : :
: : : : ських або американських, : : : :

повинен у своїм власнім інтересі перед
відїздом з дому засягнути інформацій
і заосмотрити ся картою поручаючою в

РУСЬКИМ ТОВ. ОПІКИ НАД ЕМІГРАНТАМИ

„ПРОВИДІНЄ“

ЛЬВІВ, УЛ. ДЗЯЛИНСЬКИХ Ч. 12.

Виходить
1. і 15. каждо-
го місяця.

Редакція,
Адміністрація
і Експедиція
у Львові,
ул. Скарбківська
ч. 33. П. пов.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

орган „Взаїмної Помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Річна передпла-
та вносить:
для Австро-
Угорщини 8 К.,
для Росії 4 р.,
для Америки
і Канади 4 дол.

Реклямації нео-
печатані вільні
від почт.оплати.

Звичайні члени Товариства одержують журнал безплатно, а спомагаючі доплачують по 6 Кор. річно.

В ІМЕНИ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА ЦІСАРЯ!

Ц. к. Суд краєвий карний яко трибунал прасовий у Львові рішив на внесок ц. к. Прокуратурі Державної, що зміст часописи „Учительське Слово“ ч. 19 з дня 1. серпня 1913 в артикулі „Нерівна мірка“ від „загально“ до „системи нищення“ від „одначе на часі“ до кінця містить в собі єство провини з § 300 зк. узнав доконану в дни 31. липня 1913 конфіскаату за оправдану і зарядив знищенє цілого накладу і видав по думці § 493. п. к. заказ дальшого розширюваня того друкового письма. Заразом видав наказ отвiчальному редакторови тої часописи, щоби тото рішенє помістив безплатно в найближшiм числi і то на першiй сторони. Невиконанє того наказу потягає за собою наслідки предвидженi в § 21 зак. друк. з 17. грудня 1862 Д. п. д. Н. 6. ех 1863 а iменно засудженє за переступство на гривну до 400 Корон. Львів, дня 1. серпня 1913.

Підпис нечиткий.

По році змагань і праці.

Замикаючи отсим числом, як послiдним, першiй рiчник нашого видавництва, нiяк не можемо здержатись вiд сього, щоб бодай кiлька словами не промовити про наш одинокий становий журнал, сповненє його завданя і програми в минулому році, та змаганя редакційного комiтету і видавництва про його будучий розвиток.

Рік минає від часу, коли то — без огляду на упадок „Прапора“, — основано „Учительське Слово“, як одинокий становий журнал українсько-народного учительства в Галичині і орган тов-а „В. П. У“. „Рік — не вік“ кажуть люди; а мимо того скільки то у продовж так короткого часу довелось пережити і перетерпіти кривд, знущань, переслідувань, невзгодин, холоду й голоду галицько-народному взагалі, а зокрема українському учительству. Усе те пекло горя зможе відчутти лишень те саме й одиноке народне учительство, або ті верстви нашої суспільности, які з ним безпосередно стикають ся, з ним живуть і як воно само в поті чола працюють, важко гарують. Проживаючи серед таких незвичайно важких обставин, пригнетене незavidною долею і ярмом ославленої галицької системи, — українське народне учительство ні відкіля не мало помочи й попертя. Одинокою розрадою, одиноким і неустрашимим оборонцем у тих його злиднях і поневоленю у продовж минулого року був виключно наш орган „Учительське Слово“.

Не нам судити, чи „Учительське Слово“ в минулому році сповнило свою програму, чи відповіло вимогам і як слід вивязалось

із свого завдання; про те все хай вже видає свій осуд загал нашого учительства, згуртованого в нашому т-ві „В. П. У“.

Всеж таки і то без самохвальби, мусимо зазначити, що редакційний комітет у продовж минулого року, маючи на приміті лишень добро власного т-ва і загалу українського учительства, докладав усіх своїх сил, щоб одинокий наш журнал і орган вже в початках його існування поставити на рівні, відповідаючій такійже подібних органів інших націй і товариств. Про усе те самі читачі мали нагоду переконуватись із змісту кожного числа нашого органу, який завсїгди сміло й отверто виступав в обороні прав народного учительства, виказуючи одночасно його кривди й поневолене. А що він виступав проти всіляких над'ужить, угнітів і вкорочуваню прав народного учительства без обиняків; не щадив нікого і отверто висловлював так свої як і загалу українського учительства думки й погляди; що зміст його незвичайно подобався навіть п. прокураторови, — найліпшим того доказом являють як раз ті часті конфіскати, яких тойсамий п. прокуратор у своїй щедрости не щадив нашому видавництву.

Що наш орган справді як слід вивязував ся із свого завдання, свідчать про се ще й ті численні признання його читачів і преси, навіть заграничної. Про хосенну його діяльність свідчить найліпше значний приріст нових членів нашого товариства у продовж минулого року, — свідчить і се, що багато членів старших, які від довшого часу залягали до товариства із своїми вкладками, ради одержуваня сього органу, без принуки вирівнують залягаючі вкладки і то доволі значними ратами; свідчить вкінці і той доволі численний гурток передплатників з поза кругів народного учительства. Нашим журналом розцікавились дуже й наші закордонні товариші, від яких і дїждавсь він незвичайно симпатичної оцінки.

Одним словом — наш журнал, сповняючи як слід своє завданє, став тим могучим звеном усього українського учительства, яке його лучить в одну велику й могучу сем'ю, гуртує в одинокому товаристві, кріпить в силах, підносить в значіню.

Так стоїть справа з нашим органом дотепер; щож торкаєть ся його будуччини, то редакційний комітет всіми силами старатись-ме о те, щоб сей орган і на дальше вдержати на тій самій рівні що й дотепер. Він і на дальше придержуватись-ме основної своєї програми; подбає, щоб сей наш орган став невідступним товаришом кожного члена нашого товариства, оборонцем його прав і заборолом усього українського учительства. Із раз вибраного шляху не заверне його вже ніяка сила, не спинять конфіскати. Він совісно, чесно й отверто повнячи свій обовязок, крок за кроком і неустрашимо йти-ме до наміреної цілі.

Дотеперішної нашої програми на будуче не то що не змінимо, ані вкоротимо, противно — задумуємо ще й дещо до ньої додати. Послїдніми часами наша редакція увійшла в постійні зносини із закордонними товаришами і з поміж їх гурту придбала собі кількох поважних співробітників і дописувателїв. Таким чином усе наше українське учительство, хоча й розмежоване кордоном, творити-ме душевну сполуку, якої звеном буде як раз наш орган. З новим роком видавництва заводимо отже в нашому органі постійну рубрику: „Із закордонної України“, — а крім сього в ряди-годи подавати-мемо вісти і від наших американських товаришів, з якими послїдними часами увійшли ми також в зносини.

Хоча нам незвичайно прикро приходить ся се чинити, але з новим роком видавництва приневолені ми є завести в нашому журналі і ще одну постійну рубрику, а саме: „Інтелігентна хрунїяда“. У тій рубриці безпощадно клеймити-мемо усіх тих наших товаришів, які своїми поступками наносити муть неславу учительському званю і шкодити-муть становим і національним ділам. Усі хруні, перевертні, лизуни, лакеї, прихвостні і „porządni“ ніколи не найдуть в нас пощади. Тим чином раз на завсїгди хочемо з нашого гурту позбутись усіх шумовин, які є лишень перепоною й колодою на шляху до вибореня собі гарнійшої волі долі загалом ідейного і свідомого народного учительства.

Щоби одначе як слід вивязатись із прийнятого на себе обовязку, редакційний комітет відгукуєть ся отсим до загалу усього українського учительства: поки що наші сили ще за слабї, тому й просимо допоможіть нам! Поможіть матеріяльно й морально. Матеріяльно допоможете, як що приєднувати-мете для нашого одинокого товариства „В. П. У.“, що раз то більше нових членів, які правильним плаченням членських вкладок скріплять матеріяльні його основи. Треба доложити всїх сил і ужити всїляких можливих средств, щоб у продовж другого року нашого видавництва вже як не цілий загал українсько-народного учительства в Галичині, так бодай його дві третині стали дійсними членами нашого одинокого станового товариства. В такому разі товариство не оглядатись-ме на значні кошта видавництва, бо знати-ме, що покритє на се найде з половини вкладок своїх членів. А маючи грошеві засоби, можна буде подбати і про гарнійший розвиток одинокого нашого журналу, як станового органу українського учительства. Що правда, то вже і в минулому році головна Управа товариства виступила поза межі своїх обіцянок, бо замість двох аркушів друку місячно, інколи — в доконечній потребі — казала друкувати наш журнал в об'ємі $2\frac{1}{4}$, $2\frac{1}{2}$, а то й 3 і більше аркушів друку.

З того кождей член наглядно переконатись може, що товариству не так ходило й ходить о власний матеріяльний зиск, як вичлючно о моральне сповненє свойого обовязку супроти власних членів. І еще що: тими своїми щирими заходами Головна Рада товариства як раз і опрокидує ті нечесні оклеветуваня і очернюваня її деякими несовісними киринниками, наче-б то вона в перших початках існуваня нашого журналу, забажала була вчинити його власним своїм, зглядно деяких своїх членів, „Leiborgan-ом“. Чи так воно було, або й є, хай вже про се безсторонно судить сам вагал нашого товариства і читачів його органу.

Що торкаєть ся моральної помочи членів, то і в тій справі відкликуємось до всіх: не забувайте й на дальше на наш одинокий орган. Надсилайте статі на всїлякі теми, які лишень торкають ся наших станових справ, нашого житя-бутя. В „дописях з краю“ доносїть нам про всі кривди нашого поневоленого учительства, а ми то все як слід вихіснуємо. Не отягайтесь з тим; не лякайтесь нікого й нічого, бо редакція дає кождому повну запоруку без'услівного дохованя тайни. Доперва в такому випадкови і ми будемо в спроможї задосить вчинити усім вимогам наших членів і читачів і тоді доперва не стріне нас закид, що ми сьої або тої точки програми не вихіснули і не обговорили.

Хай отже на будуче наше „Учительське Слово“ стане загалови українсько-народного учительства світлом, провідником, дорад-

ником і оборонцем у всіх його покривдженнях і злиднях. Гуртуємось всі в нашому товаристві „В. П. У.“ в одну могутню силу. „Всі за одного і один за всіх“, — а певне доборемось кращої долі!

Наслідки без'оглядного режиму.

Скоїлось дивне, нечуване диво.

В другій половині минулого місяця краєві політичні дневники подали були вістку про оригінальний страйк, страйк ц. к. окружно-шкільної ради в скалатському повіті.

Страйк... Майже кожного дня доводить ся чути й читати про всілякі страйки; але страйк шкільної і то ц. к. окружної ради — се подія нечувана і, відай ніде ще, навіть в ославленій польсько-шляхотськими „rzada-ми“ Галичині, не реєстрована

Діло незвичайно цікаве; та ще цікавіше воно тим, що застрайкували не якісьтам „гайдамаки-борителі“, а люди поважні і на становищах, люди „свої“, між якими — о zgrozo! — найшов ся навіть один польський граф! Всі вони, як виборні члени тоїж ради, зложили свої мандати.

А причина сього оригінального страйку?... Звичайна собі й „нікчемна“, бо на неї дотепер ніхто з „висших сфер“ не звертав найменшої уваги, з якою шкільна верховна власть зівсім не числилась і нехтувала її, а проти якої промовляли і розпинались лишень найнижші верстви. Причина, що: „краєва шкільна Рада від довшого часу не звертала і не звертає уваги на рішене страйкуючої ц. к. Ради, та шкільних місцевих рад в повіті, в справі обсади сталих учительських посад“.

І сталось; сталось те, чого — хто як хто — а п. віцепрезидент Дембовскі найменше надіяв ся! Бо і якже: вони посміли?!

З тої незвичайної події можемо вносити, як без'оглядно мусіла собі поступати краєво-шкільна Рада з окружною в Скалаті, як ігнорувала й нехтувала її рішення й внесеня, коли спонукала її аж до такого енергічного діла. Та скалатська Рада може становити виїмок лишень під тим зглядом, що перша застрайкувала; бо колиб так — за її приміром — послідували і иньші шкільно-окружні ради, ми тому зівсім не дивувалиб ся. А що вже торкаеть ся місцево-шкільних рад, то про се, під теперішну хвилю, видаєть ся нам і зайвим говорити.

Основні закони найвисшу управу над шкільництвом взагалі віддали в руки краєвої шкільної Ради; вона й держить долю усіх шкіл і усього учительства в своїх руках. Окружно-шкільні ради мають догляд над школами (народними і виділовими) в поодиноких повітах, а місцеві — в даних місцевостях. Тісамі основні закони виразно зазначають круг діланя для тих трьох категорій шкільних рад, признаючи і гарантуючи їм певного рода права, правосильність ухвал і розпорядків.

Та таке воно водить ся лишень в теорії; бо на ділі, в практичній приміні, воно дієть ся як раз противно. Власть висша частогусто не признає прислугуючих прав низшій, чого найліпшим доказом і являєть ся згаданий страйк. Колиж торкнемось прав рад шкільних місцевих, то — можна на певне сказати — вони не мають жадних; бо ті, які буцїм то й є, се лишень теорія на папери, в дійности-ж се — „фікція“. Що так воно справді є, доказом сього можуть служи-

ти ті вічні нарікання, скарги й кривди, якими переповнені не лишень чисто-станові учительські журнали, але навіть і політичні дневники. Не думаємо їх тут переказувати; згадаємо лишень про одно фікційне „право“ кожної шкільно-місцевої ради, яке й стало приводом до такого оригінального страйку, на який рішилась окружно-шкільна Рада в Скалаті.

На основі арт. 4. закона з 15/VI, 1892 (В. з. кр. ч. 40) і арт. 5. (Титул I.) закона з 1/I. 1889. (В. з. кр. ч. 16) кожній Раді шкільній місцевій прислугує право видавання власної opinii для кандидатів (ок), стараючих ся о стале заіменоване учителем (кою) в даній місцевості.

Висші власти примінюють ся вправді до постанов сього закона і признають те право місцево шкільним Радам. Але на сьому не й кінчить ся, бо з opinією тих Рад висші власти рідко коли, або й зівсім не числять ся. На доказ того можемо навести чимало примірів з буденного житя. Часто-густо трапляють ся такі випадки: місцево-шкільна Рада одноголосно освідчить ся за певним кандидатом (кою), а мимо того або Рада шкільно-окружна, або й краєва, на ту opinію зівсім не зважає. Ми знаємо про такий випадок: на посаду при одній сельській школі подалось чимало осіб учительського званя. Місцева шкільна Рада, по одержаню лісти компетентів, одноголосно заявила ся за одною з них, як найвідповіднійшою на ту посаду. В протоколі із засіданя і в звіті до ц. к. Ради шкільної окружної заявили всі присутні (комплет ради), що бажають сталого заіменованя однодушно заopinіюваної особи; а як що Рада шкільна краєва не вдоволилаб сьому їх бажаню, то домагають ся поновного розписаня конкурсу. І — думав би хтось, що Рада шкільна краєва бодай в такому випадкови вшанує авторітет шкільно-місцевої Ради, вшанує бодай сесю одробину прислугуючого її права, та прихилить ся до її внесеня. Але де там; вона, не числячись з ніким і нічим застabilізувала особу, якої Рада шкільна місцева навіть в рахубу не брала.

Сконфіковано!

Сконіскфовано!

Програма і інструкція

для організаційної діяльності окружних Відділів „Т-ва „В. П. У“.
(Дальше).

Коли за якийсь час роздобуде бібліотека бракуючий том (пр. „Відроджене“, т. II.), тоді впише його бібліотекар в біжучій останній позиції спису книжок, (пр. рубрика 1-ша, ч. 254.), одначе в рубриці 2-гій і 3-тій а також на хребті книжки впише давне число 202/II. і вставить до шафи між числами 202/I. і 202/III. В ідентичний спосіб доповнятих буде серії („Руська письменність“, „Літ.-Наук. Вістник“). Значить: рубрика а) містить в кожній дальшій позиції біжуче число „спису книжок“, о одиницю все висше від останнього числа, по котрім воно слідує: біжуче число „спису“ відповідає числови поодинокі переплетених томів, поміщених в бібліотечній шафі, по відчисленю всіх дублетів, (бо навіть 10 дублетів числить спис (рубрика 1-ша) за один том). Рубрика 2-га має окреме число на кожній поодинокій (однотомовий або більшетомовий, одначе в одну книжку переплетений) твір. Коли твір складаєть ся з кількох томів, тоді одержує він в рубриці 2-гій стільки разів те саме число, (пр. 202, 202, 202), скільки є окремо переплетених томів того твору; а в рубриці 3-тій такі римські числа, котрі відповідають означеному на титуловій сторінці книжки біжучому числови тому (пр. I., II., III.). Хребет книжки одержує число з рубрики 2-гої і 3-тої спільно (пр. 202/I., 202/II., 202/III.). Спис книжок можна розділити на части в міру того, чи бібліотека приміщує також ноти, картограми, манускрипти, старинні книги. В таким случаю кількадесять листків „спису“ названо би ділом А) „спис книжок“, дальших кількадесять листків ділом Б) „спис манускриптів і старинних книг“, ділом В) „спис нот і партитур“ і т. д. Кожний діл належить вести так, як досі сказано, а вписувати до нього що де приналежне. — По заповненю першої сторони спису, рисує ся під останньою позицією чертку і сумуєть ся рубрики 1., 2., 3., 8., 9. і 10. В рубриці 10-тій вписуєть ся число всіх черток (дублетів); в рубриці 1-шій вписуєть ся число позицій тої рубрики, з тої одної сторінки. Із словом „з перенесеня“ перейдуть всі ті цифри на першу позицію другої сторінки і т. д. через цілу книгу. — По упливі якогось часу, коли память вже недописує, повинен бібліотекар перед вписанем нової книжки переглянути „спис“, чи „катальог“ і пересвідчити ся, чи такої книжки случайно вже нема в бібліотеці, і чи вона не входить як дублет, або як дальший том якоїсь вписаної вже, неповної серії, і т. д., а тоді буде знати, яке число в рубриці 2., 3. і 10. одержить та книжка. Вправу, потрібну до веденя „спису“, по перестудіюваню взору, можна доволі скоро набути.

7. Катальог бібліотеки розпадаєть ся на кільканайцять, або кількадесять ділів, в міру того, як бібліотека містить твори з ріжних областей знаня. Кожний діл мусить мати якесь число чистих листків, проте катальог повинен бути великого формату і об'єму. Кожний

діл має титулову сторінку, з біжучим римським числом і назвою (пр. I. Астрономія, II. Белетристика). Під тою назвою вписується докладне означення різних галузей астрономії. Передова сторінка каталога містить поіменний показчик всіх ділів, з означенням сторін, в яких вони містяться. Нумеровані сторін каталога слідує біжучими, порядковими числами, без огляду на поодинокі діли, від першої до останньої. Каталог, як сказано, може розпадатись в міру потреби на різні діли; есенціональні тут вичислимо: I. Астрономія. Математика. Фізика. Хемія. II. Белетристика в українській мові. (Поезія, оповідання, романи, історичні повісті, новелі, збірні твори, казки, байки, повістки, гуморески, анекдоти, легенди, альманахи, переклади з чужих мов, літературні журнали і т. и.). III. Белетристика в чужих мовах. (Зміст, як під II.). IV. Богословіє. V. Господарство домашнє і сільське. VI. Гігієна. Соматологія. Гімнастика. Спорт. Лічництво. VII. Діточа лектура. VIII. Драматичні твори в українській мові. (Трагедія, драма, комедія, мєльодрама, водевіль, фарса, сценічні образи і алегорії, монольоги, куплєти, лібретта опер і оперет, критика, рецензія і розвідки про драматургію). IX. Драматичні твори в чужих мовах. (Зміст, як під VIII.). X. Історія. Географія. Археологія. Антропология. Етнологія. Етнографія. Фольклор. XI. Літературні студії. (Бібліографія, біографія, критика, характеристика, мемуари, переписка, студії, історія літератури і т. и.). XII. Музика I. (Студії, критика, бібліографія, біографія, характеристика, рецензії, лібретта і т. и.). XII. Музика II. (Ноти). XIII. Педагогія. (Історія педагогії. Дидактика. Методика. Педагогічні журнали, твори і розвідки. Наукові пляни і т. и.). XIV. Підручники шкільні. XV. Політика і економія. (Аграрні справи, агітація, бухгалтерія, державний устрій, кооператива, статистика, соціология, економія, торговля, промисл і т. и.). XVI. Правнича література. (Закони, проекти, студії, статuti і т. и.). XVII. Природописні науки. (Біология. Ботаніка. Зоология. Мінералогія. Геология і т. и.). XVIII. Старинні книги і манускрипти. XIX. Фільология. (Студії, словарі, граматики і т. и.). XX. Фільософія. (Студії, психология, етика і т. и.). XXI. Шкільництво і учительство. (Шкільні закони, статистика, критика, проекти, станові справи і т. и.). XXII. Штука і картограми. (Розвідки про штуку, твори штуки в оригіналах, репродукціях і фотографіях; образи, рисунки, орнаментика, (різьба), архітектура; — вишивки; — мапи, табелі і т. и.). XXIII. Предмети музеального характеру.

Позичаючий потребує заглянути до відповідного ділу каталога, а тоді скоро вишукає твір, якого йому треба. В міру потреби можна змодифікувати або і поширити діли каталога. На кождий случай в практиці бібліотека, яка числить бодай 500 томів, без каталога обійтись не може.

Бібліотекар розписує зі „спису книжок“ поодинокі твори до тих ділів каталога, де вони приналежні. Деякий твір треба записати нераз до кількох ділів, пр. лібретто опери запишеться до ділів VIII. (чи IX.) і XII./I.; пр. твір „Гри і забави“ треба вписати до ділів VI. і XIII. і т. д. Позичаючий повинен найти в кождім ділі каталога все, що до того ділу хочби лише частково приналежить. Рубриковане цілого каталога однаке; поодинокі діли відмежовує лиш титулова карта.

На взір беремо, пр. 24. стр. каталога, одну з дальших сторінок II. ділу:

КАТАЛОГ.

II. Белетристика в українській мові.
(Від стр. 21. до 50. каталога).

1.	2.	3.		5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		Число	Тому								
Біжуче чи- сло ділу каталога	Буква і п. ч. ділу спи- су книжок	Твору	Тому	Автор	Титул твору і подрібне означене частий	В мові	З ори- гіналу	Видаєне	Рід твору	Другет	Застерженя і замітки
72	242	A 199	II.	—	Руська письменність, Квітка, том II. 1.	укр.	укр.	Львів 1905	збір творів		
73	243	—	III.	—	Руська письменність, Квітка, том II. 2.	"	"	"	"		
74	244	—	IV.	—	Руська письменність, Шашкевич, Головацький, т. III.	"	"	Львів 1906	"		
75	247	A 202	I.	Л. Толстой	Відродженє, т. I.	"	росс.	Львів 1901	повість		
76	248	—	III.	"	Відродженє, т. III.	"	"	"	"		
77	252	A 85	XL.	—	Літературно-Науковий Вістник, том XL., 1907.	"	укр.	Львів 1907	літер. журнал		
78	253	A 199	V.	—	Руська письменність, Метлинський, Костомаров, том IV.	"	"	Львів 1906	збір творів		
79	254	A 202	II.	Л. Толстой	Відродженє, т. II.	"	росс.	Львів 1901	повість		

Бібліотека з таким книговодством задержить порядок, перегляд і буде вигідна так для позичаючих, як і для бібліотекарів.
(Дальше буде).

Дописи з краю.

(З Дрогобиччини.)

Спеціально в тім році наша преса занялась нами, бо часто можна стрічати в „Ділі“ і „Руслані“ на передових місцях статі про нас. Се мене зовсім не дивує, бо се повинно було вже давно статись. У нас власне в тім блуд, що народним учительством і шкільництвом наш загаль мало займав ся, а ми полишені були сами собі і нашим ворогам. Наші вороги добре використали закон і силу над нами, бо на 15000 учительства є нас ледви 3.000. І чому се так? — Тому, що про нас мало хто дбав. Тепер і ще є одна причина, а саме що попри ворогів чужих малисьмо і маємо ще й своїх. Народне учительство, працююче по селах, стрічалось і стрічаєть ся з противеньствами із сторони нашого духовенства. Сьвященик на селі, вже з уряду і становища, має більшу пошану і повагу. Дальше, — коли візьмемо се під увагу, що наш селянин є доволі матеріялістою, (бо і між селянами є сільська „аристокрація“), то — розумієть ся само собою — що він скорше респектує того, котрий має 150 моргів поля і гарну хату, чим того учителя, котрий має ледви пів ($\frac{1}{2}$) морга поля і хату, перероблену з трупарні, або старої коршми. Мимо того народне учительство чесною працею, котрій просвічувала ідея і горяча любов до народу, ширу подяку, а наслідно і вплив в селі. — Сего не може понекуди знести місцевий священик — і то на диво — священик Українець, — за що й гнобить Учителя-Українця в часі проповідий. Шле на нього доноси до консистора, до Ради шк. окр. і краювої, зве його безбожником; словом нагінка страшна. І за що? — Чи за се, що сей „посьмів“ мати вплив в селі? Скаже мені дехто, що се не може бути, щоб так діялось; та я на се дам докази і то не один, але сотки. Прошу собі представити, що в селі Ясениці сільній, п. Дрогобич, був у продовж 17. літ управителем школи бл. п. Михайло Созанський. Працею в селі над народом здобув собі довіре та пошану. І коли люта смерть забрала його з поміж наших рядів, і коли помер в Карльсбаді, — то нарід спроваджує його тлінні останки з чужини, — спроваджує до себе і між себе. Що року, в річницю його смерти, в обох читальнях відбувають ся сьвяточні вечерки. І позавидував небіщикови-учителеви сьої вдяки місцевий парох і „канонік“ о. Іван Негребецький, бо в часі проповіді став кричати: „кого обожаєте?! — того, що все те, що є зле в селі, він накоїв? А чому свого бывшего отця духовного не обожаєте?! Таж він коло вас гірко працював, вас хрестив і гребав, вам Службу Божу відправляв. Ви безбожники, ви анархісти! Се один болючий факт. Коли він нарушив небіщика, то щож мусить від нього знести живий? — Сього і на „воловій шкірі“ не далоб ся списати. Прошу собі представити, що навіть заказують селянам в неділі і свята з учителями до міста їхати. Словом — все; навіть і те, що священик-Українець не може попри себе знести діяльного учителя-Українця. Але учитель-Українець не зражуєть ся тим, лише з повним тактов, повагою, та ідеєю прямує вперед і чимраз більше з'єднує собі вплив, одначе не в цілях демагогічних але чисто ідейних.

Найліпшим доказом сього — послідні правибори: Де лиш учитель-Українець поставив свою кандидатуру на правиборця, зараз його вибрали; а де священик, — так сей перепадав. В „Ділі“ писав „учитель“, що ми не можемо ставити кандидата, бо не можемо віддатись агітації і т. д. А чому Тов. Поляки ставили аж 5 кандидатур? Чи може вони не є вільні від нагінки? — Ні, так само! Але тов. Поляки не хочуть бути драбинкою до карієр для інших дикастерій? вони розуміють що лише учитель спроможеть ся як слід промовити за нами і вказати на нашу гіреньку долю. Вони розуміють свою силу, і знають, що народне учительство є чинником так важчим, без якого порад обійтись не можна. Ми лише за мало відважні і за мало віримо у власні наші сили, а що найважнійше — не беремо справи поважно. Бо колиб ми поважно подумали про наші польські кандидатури чи то до сойму, чи до парламента, а взялись горячо до праці, — то певно поперлиб нас і інші сфери, бо бачилиб, що над нами не можна перейти до дневного порядку. Треба взятись горячо до праці по читальнях, по селах; не зражуватись противеньствами і ворогуваннями з боку духовенства, бо і воно вкінці зрозуміє що зле робить, наколи в народній праці перепинює і тим лишень собі шкодить, а йти дальше під кличем: „в народ і за народ.“ — *Учитель.*

Звіти з окружних конференцій.

I. Бібрка. Конференція відбулась дня 9. липня с. р. спільно для обох судових округів: Бібрка і Ходорів. Обради конференційні отворив промовою, виголошеною по польськи і кількома реченнями по українськи, тут. інспектор, п. Ян. Руциньскі, який наслідно і проводив обрадам, покликавши на свого евент. заступника тов. Ол. Кулинича.

Цілію обрад сьогорічної конференції було обговорюване тем, визначених ц. к. краю-шкільною Радою для всіх шкільних округів в Галичині, а саме: 1) справа відживлюваня ся нашого селянства. — 2) навчане дівчат з науки доповняючої практичної домашної господарки, — і 3) науки зручності в народній школі. Реферати ad 1) і 2) були зладжені і відчитані в мові польській, а ad 3.) в українській (тов. Ів. Бурчак.)

В часі загальної дискусії всі тов. Українці, які лишень забирали голос, промовляли в рідній мові; всі вони обробили також дані еляборати у своїй рідній мові. Виймок під тим зглядом становило кілька одиниць, які — не знать з якої причини: чи з льяольности, страха ради, чи вже може з привычки давних літ)? — Ред.) написали свої еляборати таки в „urzędow-im język-y“. Та як воно вже там і не було, зазначаємо се з омерзінем, хоча і в послідне, — бо свідомий загал тут. українського учительства давно вже махнув рукою на тих „porządnych i poczciwych“ підлизайків і зрадників народної справи, Вони вже для нас пропащі, мимо їх фарисейского признаваня ся до української нації, але — лишене між своїми і то дуже тихонько...

Точного звіту із загальної дискусії над відчитаними рефератами не подаємо з тої причини, що се забралоб доволі багато місця, а булоб зайвим. Скажемо коротко: дискусія взагалі не була оживлена, бо годі поважно дискутувати над накиненими і невмісними темами. Наша власть, не питаючись народного учительства і не дбаючи про се, чи воно само має що до уст вложити, каже йому заглядати до горшків таксамо голодного селянства. Не питаючи, чи учительство має що для себе зварити, та сама власть каже вчити дівчат з доповняючої науки „штуки“ вареня й печеня всіляких (аж!) страв, пісних і скоромних.*) — Що торкаеть ся науки зручності, то загал учасників конференції осудив її зайвою, а навіть шкідною в народній школі і домагає ся цілковитого її виелімінованя з програми навчаня, бо школа не є на те, щоб у ній навчано всілякого ремесла із шкодою для справдішної просвіти.

Делегатами на краю конференцію подавляючою більшістю голосів вибрано: тов. Олекс. Кулинича, управ. VI. кл. дівочої школи в Бібрці (Українець) і Бол. Поля, управ. V. клс. хлопячої школи в Ходорові.

На 12 членів конференційного виділу на р. 1913/14 вибрано 6 Поляків і 6 Українців (Олекс. Кулинич, я. в., — Іван Бурчак, управ. 4 клс. хлопячої школи в Бібрці, — Осип Чучкевич, управ. школи в Романові, — Іван Казанівський, управ. школи в Волощині, — Стефан Шаробура, управ. школи в Бориничах і Осип Павлинський, управ. школи в Грусятічах). Крім тих, до виділу входить без вибору (як „віриліст“) ще й тов. Осип Вітошинський (Укр.) управ. шк. зі Стрілиск нових, як щорічний справоздавець пчільничо-огородничого комітету і управитель рільничого курсу.

При обговорюваню справ окружної бібліотеки, — на внесене тов. Михайла Кочоровського, упр. школи з Миколаєва (коло Гаїв), — більшістю голосів ухвалено закупити до тоїж бібліотеки в р. 1913/14 виданя „Українського Педарогічного Товариства“:

Кошта подорожі і стравного тов. Українці (з виїмкою згаданих на вступі) побрали на квіти, зладжені в українській мові.

II. Яворів. Сьогорічна окружна конференція відбулась спільно для обох округів судових, яворівського і краковецького, з причини вибору делегатів на краю конференцію, дня 21. червня с. р. в Яворові, під проводом п. Йосифа Бобера. ц. к. окружного інспектора з Мостиск, приділеного тимчасово на наш округ. Наряди отворив ц. к. інспектор промовою лишень по польськи. Предметом нарад сьогорічної конференції були — по при инші справи — отсі квестії: 1. Як відживляеть ся місцеве населене? 2. Досвіди починені в школах народних всякої кагегорії, з наукою зручності в найширшому того слова значіно.

Референтами першої квестії були: Українець, п. Антін Скіра, управ. школи в Селисках і Поляк, п. Броніслав Ніжанковський, управ. дівочої школи в Яворові. Квестію другу реферували: Поляк п. Ромуальд Белікович, управ. школи в Залужу, з обсягу науки щіткарства, Українець, т. Петро Будзіцький, упр. школи в Нагачеві: з обсягу виробу улиів і Поляк, п. Франц Паниш, учитель школи муж. в Яворові, про

*) На сесю тему призначаємо осібну статю до одного з найблизших чисел, а в якій цілу ту справу обговоримо основнійше. — Редакція.

науку зручності, уділювану у виділовій школі після взорів Брухнальського. Усі реферати були проголошені в польській мові. (?)*) Дискусія над відчитаними рефератами велась в обох мовах. Учителство українське в часі конференційних нарад покористовувалось повною свободою рідного слова і всі тов. Українці, які лишень забирали голос в загальній дискусії, промавляли лишень по українськи. Еляборати тов. Українців — з виїмкою кількох одиниць (?) були виготовлені в українській мові. Делегатами на конференцію краю зістали вибрані: Українець, т. Павло Кирчів, упр. школи в Курниках, на 108 голосуючих — 104 голосами і Поляк п. Александер Мадида, уч. школи виділової 98 голосами. Тов. Бр. Ніжанковський з П. Т. П. дістав лишень кілька голосів. До виділу конференційного вибрано на округ судовий яворівський: двох Українців і одну Псльку а на округ суд. Краковецький двох Поляків і одного Українця. До бібліотечної комісії для Яворова вибрано чотирох Українців і одного Поляка а на Краковець п'ятьох Поляків. (?) — Квіти на дієти і підводи виготовили тов. Українці по українськи і побрали на них належитість. Виділ окружний постарався заздалегідь о видруковане сих квітів на ручній прасі, а його члени роздали сі блянкети між товаришів і товаришки за зворотом коштів друку. Що до переведеної дискусії годить ся зазначити, що т. Міцишин звернув увагу на матеріальну нужду наших селян, на брак примінення гігієнічних приписів і лікарської опіки помимо висиланих повідомлень зарядів шкіл, до шкільних властей о епідемічних хворобах в громаді і вівзав учасників конференції, щоби вони освідомлювали селян о чистоті і помагали їм піднести їх стан економічний добрими радами і веденем раціональної господарки. Т. Власійчук звернув увагу на се, що мабуть шкільні власти задумують завести науку кулінарної штуки, себ то курси і фахові школи вареня здорових і поживних страв. Тому хочуть вони мабуть зібрати матеріял до відповідного вихіснування його при організації таких курсів і уложеня правильника для них. Із сього приводу сумніває ся бесідник, чи з рефератів, в котрих вичислено лишень місцеві назви страв і те, з чого їх господині приладжують, можна буде оцінити також чи тоті страви і так спечений хліб є поживні або ні, і чи не можна-б з тих самих средств живности зладити страви о много смачнійші і поживнійші. І власне на те хіба найбільше повинно ся при сій темі звернути увагу. Значив також, що варене добрих і поживних страв і печенє, хліба чорного і білого, є неаби „якою небубь“ штукаю. Тому потребу до присвоєня собі сього знаня можна набути лишень через спеціяльне практичне і теоретичне виоброзованє, якого — нігде правди діти — не, всі, навіть з заможнійших сфер всі пані і господині, а навіть самі учительки не мають. Із сього приводу висказує при кінці гадку, що требаб передусім через саме спожитє селянських страв переконати ся чи вони добре і смачно приладжені, а опісля практично повчити господині, як саме з тих самих средств поживи можнаб приладити без більшого кошту, а о много смачнійші страви. А до осягнення сьої ціли конче потрібні відповідні курси, або навіть спеціялаі фахові інститути. Що до наук зручності, то з дискусії виходило, що они для практичного житя ніколи не приносять пожаданого успіху в школах народних, а те саме з таких причин, що дїтвора шкільна не має багато часу до її практичного вивченя; що не має ще також достаточного фізичного розвитку і сили, що кошта введеня таких курсів по народних школах є дуже великі і не приносять навіть мінімального хісна, а в кінці, що ученики, по скінченю примусової науки в школі, віддають ся зівсім иншим занятям. З тих причин неповне, примітивне і недокладне присвоєне собі якої небудь науки зручності в народній школі у продовж дуже короткого часу зівсім забувають. Знов же через введенє науки зручності в народних школах відриваєть ся шкільну молодіж від її властивого обовязку а саме від присвоєня собі якнай докладнійше певного і зрозумілого читаня, писаня і численя, і нераз через таку ріжнородність наук в напрямі практичности забувають укінчені ученики власне сі найважнійші для житя науки і у продовж дуже короткого часу стають ся анальфабетами як тоті, що ніколи до школи не ходили. З того приводу не без рації нарікають родичі, а в старшому віці навіть і самі ученики, що народна школа не відповідає своїй властивій цілі, а се дуже некорисно відбиваєть ся на самому учительстві. — *М-ий.*

III. Косів. Сьогорічна учительська конференція в Косові відбулась 5. липни с. р. По відкритю конференції о. Інспектором Абрисовським, приступлено найперше до виборів учительського делегата до шкільної Ради в Косові, а відтак делегата учительства на краю конференцію до Львова. Вибори сі випали для нас дуже корисно, бо оба вибрані делегати є Українцями. До окружної Ради вибрано 55 голосами т. Савкова, директора школи в Кутах. (Компромісовий контркандидат, т. Устиянович — Українець, учитель в Косові, одержав 44 голоси). На краю конференцію

*) Чомуж українські референти читали свої реферати не рідною мовою, тільки в „urzędowym języku“? Чиж се не сором для них? — Редакція.

до Львова вибрано 49 голосами т. Винницького, управителя школи в Москалівці. (П. Гуравський, директор школи в Косові, компромісовий кандидат — Поляк одержав 45 голосів). Так отже компромісові кандидати провалились, а вийшли сі, котрих установив збір українського учительства з цілого косівського повіта на довірочній нараді в Народнім Домі 4. липня. — А щоб тт. Поляки не думали, що ми зломали компроміс, то ось їм се пояснене: Компроміс заключили Поляки з т. Савкевичом, який (не мав на компроміс дозволу) членів свого відділу. Але припустім — що т. Савкевич мав такий дозвіл від своїх членів — то панове Поляки повинні були знати, що косівський відділ Тов. „В. П. У.“ а зглядно т. Савкевич, як його голова не репрезентує ще усього, укр. учительства в Косівщині. Повинні були знати і о сім, що є ще другий відділ тов. „В. П. У.“ в Жабю, що мав у сій справі рівний голос з косівським відділом. Наколиж заключили компроміс без нічийого відома, то сей компроміс без нічийого відома, то сей компроміс не міг нікого обв'язувати. Обв'язував лиш тих, що його заключили. Отсе най приймуть до відома панове Поляки. — А тепер мусимо публично нап'ятувати поведене голови косівського відділу, т. Савкевича в справі компромісу. Він — очевидно — ніким не уповажнений — заключає тайний компроміс (і то без причини) з Поляками в справі відомих кандидатур. Колиж члени почали від него домагатись, щоб вияснив справу компромісу, то він відповів, що „не є на услуги сьому товаришови“. На довірочній нараді виразно сказав, що компроміс не зівстав заключений, а на конференції розголосив публично, що компроміс з Поляками заключено і що він обв'язує всіх Українців. Сим способом думав він розбити табор укр. учительства, при тім надіяв ся переперти компромісові кандидатури. Але завдяки національній свідомости укр. учительства — се йому не вдалось. Не знаємо, чи т. С. робив се з несвідомости, чи з нерозваги, чи може з намови; а знаємо лиш се, що такі виступи не приносять нам ніколи користи — противно лиш шкоду. По виборі делегатів читав т. Устиянович по українськи інтересний реферат „Як відживлюєть ся місцеве населенє?“ — По дискусії котра велась в українській і польській мові, поставлено кілька резолюцій в справі закладаня шкіл для кухарства і в справі ширеня ідеї протиалькоголізму. По сім були ще читані два реферати: один по українськи (т. Вовк), а другий по польськи (п. Мігоцка). Оба реферати трактували о розділі матеріялу з рахунків для IV. ст. сільських і для IV. кл. міських шкіл. Відтак ще читано — доволі побіжно оброблені звіти з руху окружних бібліотек в Жабю. Косові і Кутах, а вкінці наслідовав вибір конференційного виділу і бібліотечних комісій, до чого українське учительство приступило без пляну наперед обдуманого. На другий раз належалоб вперед і над сьою справою застановитись.

IV. Ліско. Дня VII. с. відбулась збірна конференція в Ліску. Конференція ся була тим замітна, що на неї приїхав також і п. Дембовські, який в довшій промові, зверненій з початку до інспектора, а відтак і до учительства, зазначив, що лїський повіт під зглядом просвіти зівстає на послїдному місци, проте і учительство, після його думки, повинно у двоє стільки працювати, щоб надробити се, що занедбало і т. д. Згадував також щось про побори і сам признав їх неvistарчаючими; твердив, що край всьо зробить, щоб лиш учительську долю поправити; взивав рівнож до товаришквго пожитя, якого мимоходом кажучи — в лїському повіті нема.

З черги приступлено до відчитаня реферату на тему: „Як відживлюєть ся місцеве населенє“. Референт, тов. Вісневскі, на основі надісланих еляборатів, ствердив, що населенє відживлюєть ся загалом дуже лихо, а дітий уживаючих алькоголів, є около 90%. В дискусії всі Українці говорили виключно по українськи. Другий реферат; а зглядно звіт з діяльности комітету огородничо-садівничого відчитав тов. Дворжан по українськи. З полудня слїдували вибори двох делегатів на краєву конференцію і одного до Ради окр. На конференцію краєву вибрано з Українців тов. Дмитря Пеленського, а з Поляків тов. Студзінського. Трохи довше мушу задержатись над вибором делегата до Ради окр., бо справа ся дуже цікава і кидає ярке світло на поступованє наших „владз“. Наш повіт сього року вже пятій раз вибирає делегата і „ані руш не може вибрати такого делегата, якогоб Рада шк. Краєва хотїла затвердити“. Сього року хотїли Українці конче мати своїм делегатом тов. О. Карванського, та на превеликий жаль він, мимо симпатій, одержав лишень голоси всіх Українців (23). Поляки мали 2 кандидатів, а то: вшехполяка Вісневского і поступовця Р. Лінднера, Українці, бачучи що не перепруть свого кандидата, віддали свої голоси на тов. Лінднера і в сей спосіб рішили вибір поступовця. По виборі виділу побрали Українці дієти на українські квіти. В часі конференції зібрано до пушки на будову учительського дому квоту 20 К. 11 с.

З російської України.

(Лист з за кордону.)

Матеріальний стан життя — це той непомітний для простого ока імпульс духовного життя людини, котрий або штовха її по шляху удосконалювання свого інтелекта і моральних переконань, або затримує і загальмовує нормальний ріст честот і збуджує погані інстинкти, деморалізує людину.

Матеріальне забезпечення народного учителя до сього часу на російській Україні було таке кепське, що колиб не громадська допомога селян, більш:сть шкіл не малаб вчителів. Я не буду брати на увагу сучасної норми 360 карб. на рік, установленної Державною Думою і ухваленної Державною Радою, себто санкціонованої цими двома інституціями для проведення її в життя. Ця цифра нова та й далеко ще не всюди введена, вона ще не мала ніякого значіння в складні психіки українського нар. учителя. Останній не змінив ще свого обличчя, котре склалось у нього в важкій атмосфері напів-голодного, приголомшеного, чорноробочого вола.

Одержуючи од 100 карбованців на рік (зрідка 300 карб.), він тарганив своє існування інтелігентного жебрака, котрий зиму працював в школі, а літом йшов в наймити до пан-отця — завідуючого, або до батьків своїх же учнів. Нестатки примушували його запобігливо шукати ласки всіх, хто мав вплив на його добродійність. Матеріальна незабезпеченість понижувала його чуйність до людських почувань, пригнічувала його відгукливість на образи. Не так то давно земство одного з повітів України давало нагороду перед Різдвяними Святами особливо старинним учителям по пять карбованців. Льокаям більше дають на ціх святах за просту допомогу зняти пальто, або подати кальоші. Але не вже нема ріжниць межі цима двома працями?! Певно, для наших громадських і земських діячів добре відома псіхіка бідолахи вчителя, коли вони наважують ся пропонувати знані образливі нагороди. Вчителі взяли їх! „Але, як де-які казали, безнадійно махнувши рукою, що будеш робити, коли в нашому житю й копійці радий будеш.

Під впливом матеріальних злиднів склав ся тип народного вчителя пригнічений, приголомшений, заляканий. Тяжка доля відняла волю, важка праця та напів-голодне життя — здоровле, а з ними — бажання поривання і, головне, віру в свою силу і владу! Таким виховувавсь і був у своїй більшості на Україні нар. учитель до визвольного руху.

Револуційна хвиля торкнулась і нар. учителя. Нарешті він зрозумів і свій стан, і свою силу і значіння в суспільному і державному житті. З тих часів особа нар. учителя почина' еманціпуватись од своїх шкідливих предбань. І обличчя його, як активного працівника на ниві народної просвіти, просвітного руху, почина' з'являтьсь все виразніш і сталіш.

А разом з його соціального воскресення з'являють ся і національні розуміння, розуміння свої національної приналежности. З визвольним рухом почалась перебудова і переоцінка своїх вартостів. Український нар. учитель почув під собою певний ґрунт в своїому народові, народові, котрого він вчив не розуміючи своїої єдності з ним, вчив, виповняючи офіційно працю за платню.

З визвольних років в масі українського учительства появляеть ся нова течія, щиро-національна. Я кажу нова не тому, що її не було в окремих особах, в одиницях. Ні — одиниці межі укр. учительством і до того з глибоким розуміннем своєї національної єдності з народом і приналежности школи народу; але в масі укр. учительство було тільки робочою силою державного організма, не свідомого з дійсними і нормальними вимогами, завданнями і цілями національної школи. В масі учительство не виступало в обороні прав рідної школи, не виявляло активно своєї волі, не виступало навіть в часи визрівання ідеї націоналізації школи на Україні. Воно мовчало, бо мусіло мовчати.

З визвольних часів ми вже маємо цілу низку виступів, постанов, вимагань рідної мови в школі на Україні народнього учительства. Часом вони були енергійні, сталі й уперті. Учительство користувалось всякою нагодою, щоб будити в нашому громадянстві розуміння своїх національних обовязків. Національна свідомість великою хвилею розлилась в учительстві. Одних вона штовхала до активних дій, других — до оборони словом в третих вона байдужність до національних справ замінила в цікавість до них, четвертих прихилила до народних прав народа на вільний національний розвиток. Словом — з'явились нові стимули в масі українського учительства, котрі оживили його працю, надали їй нові прикмети, котрі звязали його з добром свого народа. І укр. учительство ніби обновилось рідною йому ідеєю національної просвіти і виховання.

Тепер ця ідея в масі учительства поширюеть ся й поглиблюеть ся. Національне питанне не являеть ся зайвим: всім ясна конечна ціль освіти народа, її національні вимоги. Українське учительство, з'упинюючись на природних питаннях правдивої школи переконуеть ся, що людський суцільний організм вимага од нього

пошани й уваги до себе, і що ця пошана виникає з розуміння приналежності дитини до цілого організму нації, свого народу. Дитина не є щось окреме од нації, не є одірвана гілля од матерного дерева, а єдине зо всім ним, котре доти живе, поки кормить ся тим, що дає йому матерне дерево. Воля дитини приналежить волі її народу і дитини, безпомічна і невільна ухильнутись од її влади, і вона завсігди простує за спадковими нахилами і змаганнями окруження. Це все зрозуміло українське учительство. Може ще не досить виразно й глибоко, але ці ідеї вже ожили в ньому. І коли розвиток національних переконань в ньому піде і далі так, то певен, що ми на порозі нових і важних подій.

В данні часи потрібні масові виступи учительства в обороні рідної школи; і це можливе, бо в багатьох місцях України (Київ, Харків, Одесса, Херсон, Полтава і ин.) цим містом упоряджують педагогічні курси для нар. учителів. Правда, тут багато де чого можливо утворити, коли не трапить ся якихось перешкод. В Росії на учительські курси дивлять ся наче на революційні огнища. І приміром, в минулому році були закриті Петербургські курси „страха ради“.

Звичайно, що найліпшою трибуною протесту можуть бути всеросійські з'їзди нар. учительства, але такі з'їзди певно здобули заборону на довгі роки. Остають ся учит. курси. Але і тут ми не певні. Хоть проти них урядовці і не мають заходів: виступити отверто проти і не дозволити значить виставити себе перед Європою ворогами культури й прогресу, понизить шанси Росії як правомірної держави. Виступити проти учит. курсів значить виступити проти себе, осоромити ся перед Європою. От і дозволяють їх „скреня серце“; хоть звичайно правою роблять одно, а лівою — протилежне. Ми навіть звикли: йдеш на курси не працюючи з рідними на довго. Так і кажеш: „можливо, що скоро побачимось“. Як і було в минулому році: на Петербургські учительські курси з'їхалось більш тисячі душ і мусіли всі повернутись назад: їх закрили не відкриваючи (!). Теж ми бачили і в инших місцях.

Але даремні заходи, даремна праця! Не можемо бурхливого потоку прокинувшого ся людського самопізнання затримати всякими заборонами і штучними заходами. Скорше можемо захлинутись в ньому, чим припинити грізний хід його. Прокинувшись в людині воно діє в ній певно і незатримано. І чим упертіша боротьба ворогів з цим самопізнанням маси, тим могутніша перемога його.

В масі українського учительства перемога правдивих вимог національної школи вже відчуваєть ся, тому і праця їх йде жвавим кроком з особистою самоосвітою і самовиховання. Єдність з рідним народом набирає природної єдності органів з тілом. Учительство не самітне: воно з народом, котрий бачить в ньому своїх друзів. Довіря переходить в обопільну пошану і прихильність і прямує до з'єднання безупинно й стало. до піддержування один одного.

І як примір цьому ми находимо в останньому ч. Ради (16. мая с. р.) допись із села Текуче. Автор повідомлює про те, як цілою громадою нарід обстоював учителя. Навіть не боять ся ганьбити діяльність пан-отця, законовчителя тої школи, де працює д. Пічура. Просить громада зоставить на селі учителя, котрого діяльність дуже корисна сельнам.

Чим скінчить ся така оборона — то инша річ; але це живий примір обопільного довіря — народа і вчителя. І ми певні, що таке єднання приведе до злиття цих двох, все використаних сил в єдину могутню силу, котра допомагає нашому народові розбити кайдани національного гніту, та чужого панування.

Ми нарешті побачимо на Україні національну українську школу, а в суді й церкві почуємо рідну мову. Віримо цьому; а віра приведе нас до бажаного кінця. — 3-ч.

Всячина.

Дивовижний „циркуляр“. Катеринославська дирекція народних шкіл одержала від нового куратора шкільного округу ось такий обіжник: Куратор, на основі інспекторських докладів, пише: 1) що він невдоволений тим, що учеників початкових шкіл багато навчають; 2) що вчителі забувають про головне завдане школи — релігійно-моральне виховане; 3) куратор невдоволений тими вчителями міських шкіл, які бажають примінити курс міських шкіл до гімназії, щоб ученики мали змогу поступати в середні школи, бо усе те — зайве. (!)

„Гарний“ собі циркуляр, нема що й казати. Та годі сьому так дуже й дивуватись коли зважимо, що се дієть ся в Росії, і — що навіть в нас багато декого раде-б всі прояви загальної просвіти в її зародках придушити...

Інтелігентна хрунїяда. Дня 5. липня с. р. відбулась в Косові учительська окружна конференція. Позаяк ходило о вибір делегатів так до Р. Ш. О., як і на краєву конференцію, проте зійшлись на довірочні збори в сали „Руської каси“ в Ко-

сові учителі. — Українці, що належать до жабівського і косівського окр. відділу „В. П. У.“ і тут, по всесторонній дискусії ухвалили кандидатуру тов. Івана Савкова з Кут на делегата на краєву конференцію. Сесія ухвала обов'язувала усіх членів обох окр. відділів. — В часі конференції, при голосуванню показалося одначе, що голова косівського відділу, т. Савкевич, з т. Устияновичом et contr., віддали свої голоси на т. Устияновича (відай старостинського кандидата), а при другім голосуванню віддали чисті картки, так, що наш кандидат, тов. Винницький, вийшов ледви двома голосами більшости.

Та на сьому ще не кінець! Вшехполяк Jaworski, управ. школи з Пістиня, проти зовсім легальних виборів вніс протест, під яким фігурують підписи панів... Волод. Савкевича і Ів. Устияновича! Сумний се факт, який свідчить лишень про засліплене і невмінняємість голови відділу „В. П. У.“ в Косові, що через свій нетактовний поступок впхав ся до спілки: „Wiczowski — Jaworski“. А сумнійше воно тим більше, коли показуєть ся, як залежало старості Вічковському на виборі п. Устияновича, а поваленню нашої кандидатури, тов. Савкова.

Клеймимо се хрунівство т. Савкевича і взиваємо його, щоб він нам із свого поступку витягнув відповідні консенквенції, — і то тим більше, що дав докази невмінняємісти, втратив довіре у товаришів, бо опинив ся між старостинською клікою. — (Товариш.)

Се вже можливе хиба в одинокій Росії. Недавно тому мійський губернатор порадив директорови народних шкіл Мінської губернії, щоб він поручив народним вчителям слідити за тайними польськими школами, себто за тими невеличкими гуртками дітий, яких навчають грамоти польською мовою в хатах Поляків. Губернатор покликуюєть ся на се, що аенти поліції не в силі у свій час дознатись про такий „великий злочин“ і покладає свою надію у сьому ділі на... вчителів. — Дирекція народних шкіл повідомила про се вчителів з тим припорученем, щоб вони широ виконували „свої нові обов'язки“.

Вже й нас, галицьких народних учителів, хотілаб наша власть мати „усім“ і до всього ужити; щоби одначе вкладати на вчителя „обов'язок“ шпігунства — так на се може спромогтись лишень одна Росія.

Нові книжки і виданя.

„ДЗВІН“, літературно-науково-артистичний журнал-місячник, виходить у Києві. Вийшла 5-та книжка. Зміст її такий: Олесь: „Демократизм“, що з хамством нашим зріс ся; П. Стах: Усміх міста; Христя Алчевська: З циклю „весняні дні“; М. Юра: „Перше мая“; В. Винниченко: „По-свій“, роман; Вільгельм Еленбоген: Ріхард Вагнер і пролетаріят; А. Луначарський: Співець парижської голоти; Ів. Лебединський: Робітничі коаліції і відношеня до їх карного права; В. Чумак: Мова цифр; Л. Юркевич: Жовтий робітничий рух; Дм. Донцов: Українське студентство і аполітизм; В. Садовський: В нагальній справі; А. Чернецький: Із громадського життя на Буковині; К. Миргородський: З робітничого життя; Бібліографія. Ілюстрації: П. Ковжун: Заставка; Е. З.: Заставка: Портрет Ріхарда Вагнера. — Річна передплата виносить 6 корон в Америці і Канаді 2 дол.) Поодиноке число 60 сотиків (можна присилати й марками.) — Передплату належить посилати на адресу адміністрації часописі „Добра Новина“, у Львові, ул. Скшинського ч. 14, 51.

Оповідки.

Позір Косівщина! Виділ окр. Відділу „В. П. У.“ в Косові розіслав всім членам чеки „Народної Каси в Косові, при помочи яких зволють Вп. Товариші і Товаришки, по думці рішення загальних зборів з 2. III. с. р. прислати по 3 К 20 сот. (2 К К на закупно спільних довжих записів на „Учительський Дім“ у Львові, а 1 К 20 сот. на потреби Відділу. — Наколи на цілу Косівщину лише один товариш і то тимчасовий учитель, закупив (навіть за готівку!) довжний запис, то чейже сей одинокий примір дасть спромогу українському учительству нашого повіту причинитись бодай тою малою лептою до закупна „Учительського Дому“, в недостатчі якого мусимо оплачувати дорогі льокалі на поміщене так матерного Т-ва „В. П. У.“, як і його „Відділу Кредитового“, приюту; нашим грошем напихати кишені наших національних ворогів, які ще й „ласку“ нам роблять, як що за наші гроші віднаймують нам хату, — а коли раз в рік прийдуть загальні збори (як се було сього року), то й тоді в українському Львові не маємо де зібратись, а — знесилені і перетомлені дорогою кількох десятків миль — мусимо тиснутись в шкільній кімнатці...

Хто й тепер ще не пришле виповненого чека, не повинен ніколи в учительських квестях забирати голосу. Надіяйтесь одначе треба, що незабаром Виділ буде

в спроможі задаткувати кілька спільних довжних записів і виказати в „Учительському Слові“ прізвище Вп. Товаришів і Товаришок, як жертводавців.

За Виділ окр. Відділу „В. П. У.“ в Косові:

Володимир Савкевич, голова.

Дня 1. вересня с. р. відбудуть ся треті в сім році квартальні сходи окр. Відділу „Вз. Пом. уч.“ в Калуши. Сходина зачнуть ся о год. 2 з полудня в комнатах „Народного Дому.“

Сі перші з початком шкільного року Сходина будуть мали характер станovo-інформаційний. Поруч загальних чинностей Виділу, як: відчитуване протоколу, звіт з діяльности бібліотеки, збиране датків на бібліотеку, управильнене вкладок членів та приймає зголошень нових членів — буде піддана під основну дискусію справа відбувшої ся в липни с. р. окружної конференції, а особливо справа вибору учительських делегатів.

Головною однак точкою сих Сходин будуть 2 актуальні реферати, примінені до біжучих справ, а іменно:

1) „Програма діяльности народного учителя в сельській громаді“ — виголосить тов. Ілія Стебельський.

2) „Борба за виборчу реформу в теперішнім Соймі“ — а здійснене постулятив народного учительства“ — реферує Михайло Таранько, голова окр. Відділу.

Всіх Вп. Товаришів (шок) просимо на сих Сходинах явитись. Ті, що в перше до сего округа прибули, а бажають стати членами нашої організації, зволять ласкаво зголосити ся до голови окр. Відділу а той представить їх на Сходинах загалови Товаришів-членів.

Бібліотека буде вітворена між год. 3—5 з полудня.

За Виділ окр. Відділу „Вз. Пом.“ в Калуши:

Іван Матвійків
секретар.

Михайло Таранько
голова.

З Союзу славянського учительства в Австрії. Союз славянського учительства в Австрії уладжує загально-учительський зїзд дня 19. серпня 1913. о год. 8. рано у Відни, 1., Fleischmarkt, Hotel: Post, із слідуєчим дневним порядком:

1. Справа урядництва. 2. Спільний австрійський комітет. 3. Начерк зміни австрійського шкільного закона. 4. Горожанська свобода учителя. 5. Побори учительства в Країні. 6. Спільна санаторія славянського учительства на побережі Адрії. 7. Внесеня членів.

М. Найпу
голова.

Jos. Závada
справник.

ОСИП КОЦАН,

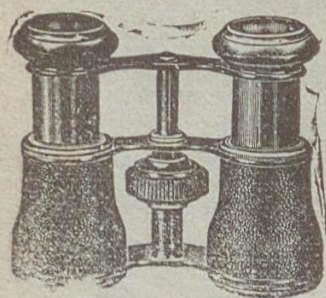
учитель в Свистільниках, рогатинського повіту, член Т-ва „В. П. У.“, помер скоропостижно дня 24. VII. с. р. в 43 р. життя, а 22 р. учит. служби. Покійник належав до усіх просвітних, економічних, і культурних українських товариств Брав діяльну участь у всяких зб рах і вічах, через що й переслідували його шкільні інспектори тимбільше, що Покійник був першим з тих, що на окружних конференціях відваживсь постояти в обороні рідної мови і упослідженого народнього шкільництва. З того приводу й переслідуваням його не було кінця, бо ще й на кілька днів перед його смертю виточено йому опять дисциплінарне доходжене, яке мабуть і причинилось до передчасної його смерти. — Покійник полишив вдову і пятеро дрібних незаосмотрених сиріт.

Пером йому рідна земляця!

Виказ жертв.

В часі окр. конференції в Сколім дня 14. VII. с. р. на ювелейний дар д-ра І. Франка зложили отсі Вп. Товариші (ки): Зенон Фльоріанський 1 К, Михайло Теслюк 1 К, Ярослав Менцінський 1 К, Стефан Сидорович 79 с., Евген Топільницький 1 К, Стефанія Моссорівна 1·20 К, Іван Гавран 1 К, Іван Кулачицький 1 К, Василь Базилевич 40 с., Марія Сембратович 1 К, Сидір Івасіків 1 К, Людмила Грушка 1 К, Михайло Кульчицький 1 К, Стефанія Менцінська 1 К, Григорій Мельничак 1 К, Ольга Іванович 1 К, Гнат Бобанич 1 К, Марія Лянґ 1 К, Марія Хоминцева 40 с., Иосиф Дубицький 50 с., Евфрозина Бобанич 1 К, Розина Цицівна 1·66 с. Разом 22·15 К.

Жертни на будову дому В. П. У. Підчас окр. конференції в Цішанові дня 11. липня 1913. зібрав тов. Д. Василькевич 18 К. — На окр. конференції в Золочеві зложили слідуочі Товариші (ки) на б. д. Юліян Гаврисевич 1 К, Юліян Тарнавский 1 К, Осип Журавель 1 К, Евст. Гупаловский 1 К, Федір Заяць 1 К, Семен Пиріг 1 К, Стефанія Галькевич 1 К, Іван Гулка 1 К, Луць Туркало 1 К, Разом 9 К. — Викликаний тов. Мусіян Т. з Кракова складає п. Н. Рачинський 5 К. на б. д. — Тов. Стнфанія і Володомір Скрентовичі жертвують дивіденди від своїх уділів на б. д. — Підчас війскових вправ в Перемишли зложили отсі Товариші на б. д.: С. А. Івасіків 1 К, М. Петровський 50 с., М. Гадяк 60 с., Ол. Дацько 50 с., Г. Павлишин 50 с., П. Когут 30 с., Корпач 30 с., В. Височанський 30 с., Гр. Дяків 50 с., Вовк 40 с., Терлецький 50 с., Вальчик 50 с., Ол. Зазучик 50 с. Разом 6·40 К.

Б. Коперницький і Син оптики і механіки

у Львові, вулиця Гетманська ч. 10.

Поручають в великім виборі по найнищих цінах: Окуляри, Цвікери, Льорнети, Біноклі, Далековиди, Барометри, Тепломіри, різні Аерометри, Мікроскопи, Люпи, Компаси, Райсцайги, Тасьми мірничі, Ваги водні, Манометри, Очи штучні, Дзвінки електричні, Апарати електричні і т. д.

Всякі наприви полагоджуєсь як найскорше і найдешевше.

„Приют“

для членів „Взаїмної помочи“ (звичайних і спомагаючих) містить ся при Товаристві Се дві гарні соняшні комнати з чистенькою обстановою а осібними входами. Послугачка на кождий зазив. Оплата за нічліг, обслугу, сьвітло і опал лиш 1 К 20 с. Користайте з „Приюта“, щоб не оплачувати дорогих готелів!

Купуйте тільки у фірм що оголошують ся в часописи „Учительське Слово“

Не забувайте при тім покликватись на дотичне оголошенє.

ФУТРА,

повинен кождий чесний і добрий Українець замовляти тільки

в **одинокій українській фірмі**

ПЕТРА КАРПЯКА

Львів ул. Руська,

а то тимбільше, що п. Карпак частину зиску призначає на народні цілі. — Має готові на складі та переробляє зарукавки, шапки і т. и. Купує і виправляє всілякого рода шкіри.

В короткім часі і дешево полагоджує реперациі. 1—4

СВІЙ ДО СВОГО!

Сніданя, обіди і вечері

так в абонаменті, можна найлучше і найдешевше одержати

в молочарни **А. БАКОВИЧ**

вул. Руська ч. 3. 1—6

Найкрасше і найдешевше виконує всякі роботи входячі в обсяг фризирських робіт тільки

ЗАКЛАД ФРИЗИЄРСЬКИЙ

С. КУРЦА

вул. Руська ч. 20. (дім „Дністра“).
Всякі апарати електричні а саме до масованя твари та змиваня волося. Робітня перукарська. 1—6

Свій до свого! Свій до свого!

АРТИСТИЧНА ПЕРЕПЛЕТНЯ

Івана Чернецького

у Львові, вул. Бляхарська 12.

Принймає всілякі роботи входячі в обсяг переплетництва, по найнизших цінах. Замовленя з провінції полагоджуєсь відвотною почтою. Поручають ласкавій пам'яті Вп. Гостий

1—2

ІВ. ЧЕРНЕЦЬКИЙ.

? ? ?

Фукс ДАЄ УСЕ
ДЕШЕВО

Фукс ДАЄ НАЙ-
ЛУЧШЕ
ПИВО!

Фукс ДАЄ ЇДУ
ЗДОРОВУ!

Фукс ШАНУЄ
НАШУ
МОВУ!

Комната до снідань
Львів, вул. Руська
(Дім Дністра.)

1—2